

POSTANOWIENIE

Dnia 5 czerwca 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Krzysztof Wiak (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Marek Dobrowolski

SSN Maria Szczepaniec

w sprawie ze skargi S.M.

na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki
w postępowaniu przed Sądem Apelacyjnym w Katowicach w sprawie o sygn.
V AGa 406/22,

z udziałem Skarbu Państwa - Prezesa Sądu Apelacyjnego w Katowicach,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw
Publicznych w dniu 5 czerwca 2024 r.,

1. stwierdza, że w postępowaniu przed Sądem Apelacyjnym w Katowicach w sprawie o sygn. akt V AGa 406/22 nastąpiła przewlekłość postępowania;

2. przyznaje skarżącemu S.M. od Skarbu Państwa – Sądu Apelacyjnego w Katowicach sumę pieniężną w wysokości 3.000 (trzy tysiące) złotych za okres od 5 września 2022 r. do 5 kwietnia 2024 r.;

3. zaleca Sądowi Apelacyjnemu w Katowicach wyznaczenie terminu posiedzenia w sprawie o sygn. akt V AGa 406/22 nie później niż w ciągu trzech miesięcy od dnia przekazania akt do Sądu Apelacyjnego w Katowicach;

4. zwalnia skarżącego od opłaty od skargi na przewlekłość w postępowaniu przed Sądem Apelacyjnym w Katowicach w sprawie o sygn. akt V AGa 406/22;

5. przyznaje od Skarbu Państwa – Sądu Apelacyjnego w Katowicach na rzecz adwokat E.P. kwotę 240 (dwieście czterdzieści) zł powiększoną o kwotę 55,20 zł podatku od towarów i usług.

Marek Dobrowolski Krzysztof Wiak Maria Szczepaniec

UZASADNIENIE

Pismem z 3 kwietnia 2024 r. pełnomocnik S.M. (dalej: „skarżący”) złożył skargę na naruszenie prawa do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki w postępowaniu toczącym się przed Sądem Apelacyjnym w Katowicach pod sygn. akt V AGa 406/22. Skarżący wniósł o:

1. stwierdzenie, że w postępowaniu przed Sądem Apelacyjnym w Katowicach w sprawie z apelacji skarżącego nastąpiła przewlekłość postępowania - wobec niezastosowania się do zalecenia Prezesa Sądu Apelacyjnego z 3 lutego 2023 r.;
2. polecenie Sądowi Apelacyjnemu w Katowicach niezwłocznego wyznaczenia terminu posiedzenia, celem orzeczenia w przedmiocie apelacji skarżącego;
3. przyznanie skarżącemu od Skarbu Państwa ustawowego zadośćuczynienia w kwocie 20 000 złotych;
4. zasądzenie od Skarbu Państwa - Sądu Apelacyjnego w Katowicach na rzecz pełnomocnika skarżącego kosztu pomocy prawnej świadczonej z urzędu przed Sądem Najwyższym, zgodnie z obowiązującymi normami prawnymi, nieopłaconego w całości ani w części przez skarżącego;
5. zwolnienie skarżącego w całości z opłaty sądowej od skargi na przewlekłość postępowania sądowego.

W uzasadnieniu skargi wskazano, że choć skarżący uzyskał zapewnienie Prezesa Sądu Apelacyjnego w Katowicach o przyspieszeniu rozpoznania niniejszej sprawy (pismo z 3 lutego 2023 r.), przyrzeczenia tego nie dotrzymano. Skarżący zaznaczył, że znaczny upływ czasu, połączony z pomijaniem jego słusznego roszczenia o zapłatę, pogłębia jego stan chorobowy, a tym samym brak zaufania do polskich organów wymiaru sprawiedliwości.

Odpowiedź na powyższą skargę złożył Prezes Sądu Apelacyjnego w Katowicach. W piśmie z 22 maja 2024 r. wniósł on o jej oddalenie. W uzasadnieniu wskazał, że sprawa zawisła na skutek wniesienia pozwu o zapłatę w dniu 1 stycznia 2012 r. i zakończyła się wyrokiem z 16 maja 2012 r. oddalającym powództwo. Wyrokiem z 25 marca 2014 r. Sąd Apelacyjny w Katowicach oddalił apelację w części, a w pozostałej części zaskarżony wyrok uchylił i sprawę w uchyłonym zakresie przekazał Sądowi Okręgowemu w Katowicach do ponownego rozpoznania. Wyrokiem z 9 stycznia 2015 r. Sąd Okręgowy w Katowicach ponownie oddalił powództwo. Na skutek apelacji skarżącego Sąd Apelacyjny w Katowicach wyrokiem z 2 grudnia 2015 r. uchylił zaskarżony wyrok i znosząc postępowanie w sprawie, poczynając od 27 czerwca 2014 r., przekazał sprawę do rozpoznania sądowi pierwszej instancji. Sprawa przed sądem pierwszej instancji zakończyła się wyrokiem z 7 kwietnia 2022 r. Wpływ apelacji skarżącego odnotowano 5 września 2022 r. Sąd Apelacyjny w Katowicach podejmował w tej sprawie czynności mające na celu nadanie biegu apelacji przez doręczenie jej odpisu 3 października 2022 r. Termin posiedzenia nie został jeszcze wyznaczony.

W dalszej części uzasadnienia Prezes Sądu Apelacyjnego w Katowicach zaznaczył, że sprawa skarżącego ma szczególnie zawiły charakter i Sąd Apelacyjny w Katowicach rozpoznawał ją już dwukrotnie. Skomplikowany charakter sprawy i obciążenie sądu innymi sprawami w toku powoduje, że wcześniejsze rozpoznanie sprawy nie było możliwe. Od dnia wpływu apelacji do dnia wniesienia skargi upłynęło 19 miesięcy, lecz nie w każdym przypadku, w którym przekroczony został okres 12 miesięcy, w czasie których nie wyznaczono terminu rozprawy, automatycznie następuje przewlekłość postępowania. Ocena spełnienia obowiązku rozpoznania sprawy w rozsądnym terminie zależy bowiem od konkretnych okoliczności, a zatem wymaga uwzględnienia wielu czynników wpływających na tok postępowania. W obecnej sytuacji kadrowej V Wydziału Cywilnego Sądu Apelacyjnego w Katowicach, przy uwzględnieniu tendencji wzrostowej wpływu spraw, nie jest możliwe rozpoznawanie apelacji w terminach zadowalających strony. Wzrost wpływu spraw spowodował, że sędziowie nie są w stanie doprowadzić do likwidacji zaległości. Zdaniem Prezesa Sądu Apelacyjnego

w Katowicach, wpływ spraw jest trudny do przewidzenia, a w sposób istotny zwiększył się on po przerwie w prowadzeniu rozpraw w związku ze stanem epidemii. Również obsada kadrowa 10 sędziów, na 12 przyznaczonych etatów, nie jest wystarczająca.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga jest zasadna i zasługuje na uwzględnienie.

Zgodnie z art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 17 czerwca 2004 r. o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu przygotowawczym prowadzonym lub nadzorowanym przez prokuratora i postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki (tekst jedn. Dz.U. 2023, poz. 1725, dalej: „ustawa o skardze na przewlekłość postępowania”), strona może wnieść skargę o stwierdzenie, że w postępowaniu, którego skarga dotyczy, nastąpiło naruszenie jej prawa do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki, jeżeli postępowanie zmierzające do wydania rozstrzygnięcia kończącego postępowanie w sprawie trwa dłużej niż to konieczne dla wyjaśnienia istotnych okoliczności faktycznych i prawnych albo dłużej niż to konieczne do załatwienia sprawy egzekucyjnej lub innej dotyczącej wykonania orzeczenia sądowego (przewlekłość postępowania).

Ustawa nie określa terminu, po upływie którego następuje przewlekłość postępowania. W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, że stan taki będzie miał zasadniczo miejsce w przypadku beczynności sądu drugiej instancji w zakresie wyznaczenia terminu rozprawy apelacyjnej, przekraczającej 12 miesięcy (tak np. postanowienia Sądu Najwyższego: z 9 stycznia 2019 r., I NSP 4/18; z 10 czerwca 2020 r., I NSP 67/20; z 21 lutego 2018 r., III SPP 3/18). W niniejszej sprawie apelacja strony pozwanej wraz z aktami wpłynęła do Sądu Apelacyjnego w Katowicach 8 sierpnia 2022 r. Do czasu wniesienia niniejszej skargi, tj. do 5 kwietnia 2024 r., Sąd Apelacyjny w Katowicach nie rozpoznał sprawy, jak również nie wyznaczył terminu posiedzenia apelacyjnego. W niniejszym postępowaniu okres oczekiwania na rozpoznanie apelacji przez Sąd Apelacyjny w Katowicach wynosi zatem ponad 19 miesięcy. W okresie pomiędzy

sierpniem 2022 r. a kwietniem 2024 r. nie miały miejsca prawie żadne czynności, które uzasadniałyby tak długi okres oczekiwania na rozpoznanie sprawy. W sprawie wyznaczony został jedynie sędzia referent oraz doszło do rozszerzenia składu rozpoznającego apelację skarżącego. Już sama długość okresu bezczynności sądu przemawia więc za tym, że w sprawie prowadzonej przed Sądem Apelacyjnym w Katowicach pod sygn. akt V AGa 406/22 nastąpiła przewlekłość postępowania.

Odnosząc się do argumentacji podniesionej w odpowiedzi na skargę, Sąd Najwyższy wskazuje, że choć kwestie związane z realnym obciążeniem sędziów orzekających w V Wydziale Cywilnym Sądu Apelacyjnego w Katowicach stanowiły okoliczności, na które sąd ten faktycznie nie miał wpływu, nie zmienia to jednak oceny, że trudności kadrowe nie mogą mieć zasadniczo wpływu na rozpoznawanie spraw w rozsądnym terminie (por. np. postanowienia Sądu Najwyższego: z 17 lutego 2012 r., III SPP 2/12; z 6 maja 2020 r., I NSP 34/20; z 25 maja 2023 r., I NSP 12/23) i nie zwalniają państwa z odpowiedzialności z tytułu przewlekłości postępowania. Jak słusznie przyjął Sąd Najwyższy w postanowieniu z 6 września 2023 r. (I NSP 119/23), „Obciążenie pracą, liczba spraw oraz stan kadry orzeczniczej co najwyżej prowadzić mogą do stwierdzenia, że przewlekłość postępowania w konkretnej sprawie nie jest wynikiem zaniedbań, czy też uchybień ze strony sądu. Jednakże to na Państwie spoczywa obowiązek zorganizowania warunków należytego sprawowania władzy jurysdykcyjnej”.

Należy wskazać, że skarżący wnosił o przyspieszenie rozpoznania jego sprawy i otrzymał 3 lutego 2023 r. informację od Prezesa Sądu Apelacyjnego w Katowicach, że „wniosek o przyspieszenie wyznaczenia terminu posiedzenia w sprawie, sygn. akt V AGa 406/22, został uwzględniony z uwagi na stan zdrowia powoda, a termin posiedzenia niejawnego zostanie wyznaczony przez sędziego referenta po zapoznaniu się z aktami sprawy, która liczy dwanaście tomów”. Mimo takiego zapewnienia, w sprawie nie podjęto czynności zmierzających do jej faktycznego rozpoznania.

Okoliczność, że Prezes Sądu Apelacyjnego w Katowicach obiektywnie nie dysponuje instrumentami umożliwiającymi mu zapewnienie odpowiednich warunków dla sprawnego działania wydziałów, przekłada się na brak zawinienia

po jego stronie z tytułu zaistniałej przewlekłości postępowania. W niniejszej sprawie nie stwierdzono również przesłanek świadczących o odpowiedzialności sędziego sprawozdawcy z powyższego tytułu. Wskazane przez Prezesa Sądu Apelacyjnego w Katowicach obciążenia orzecznicze oraz braki kadrowe mają charakter obiektywny, przekładający się na ocenę organizacji sądownictwa jako takiej. Jednakże, jak wskazano powyżej, sam duży napływ spraw oraz ograniczona ilość sędziów mogących je rozpoznać, nie mogą usprawiedliwiać przewlekłości postępowania i tym samym wpływać negatywnie na sytuację strony, której przysługuje prawo do rozpoznania jej sprawy w rozsądnym terminie (np. postanowienia Sądu Najwyższego: z 19 kwietnia 2023 r., I NSP 47/23 i z 29 sierpnia 2023 r., I NSP 139/23). Również skomplikowany charakter sprawy nie usprawiedliwia tak długiego okresu bezczynności ze strony sądu odwoławczego.

Uwzględniając skargę na przewlekłość postępowania apelacyjnego, stosownie do treści art. 12 ust. 4 ustawy o skardze na przewlekłość postępowania, Sąd Najwyższy miał obowiązek rozstrzygnąć wniosek o zasądzenie od Skarbu Państwa odpowiedniej sumy pieniężnej. Przyznanie jej stanowi sankcję dla państwa za wadliwe zorganizowanie wymiaru sprawiedliwości oraz rekompensatę dla skarżącego za krzywdę moralną spowodowaną przewlekłością postępowania (postanowienie Sądu Najwyższego z 6 stycznia 2006 r., III SPP 154/05). Wysokość przyznanej sumy pieniężnej powinna być proporcjonalna do wielkości zwłoki, jej przyczyn oraz dotkliwości dla skarżącego. Odpowiednia suma pieniężna pełni rolę swoistego zadośćuczynienia za stres i frustrację, spowodowane przewlekłością postępowania sądowego (zob. postanowienia Sądu Najwyższego: z 9 kwietnia 2019 r., I NSP 9/19; z 24 lutego 2016 r., III SPP 53/15).

Skarżący wnioskował o przyznanie mu sumy pieniężnej w kwocie 20 000 zł. Nie uzasadnił jednak, dlaczego domaga się zasądzenia należności w takiej wysokości, ograniczając się wyłącznie do samego żądania powyższej kwoty i wskazania, że przewlekłość toczącego się postępowania pogłębia jego stan chorobowy i skutkuje brakiem zaufania do wymiaru sprawiedliwości. Sąd Najwyższy wziął pod uwagę charakter sprawy oraz wielkość zwłoki w podejmowaniu czynności przez Sąd Apelacyjny w Katowicach, jak również to,

że zasądzenie sumy pieniężnej nie ma na celu wyrównanie szkody powstałej na skutek przewlekłości postępowania. Z tych względów w ocenie Sądu Najwyższego kwota 3.000 zł rekompensuje skarżącemu zaistnienie i skutki przewlekłości postępowania za okres od 5 września 2022 r. do 5 kwietnia 2024 r.

Zgodnie z art. 12 ust. 3 ustawy o skardze na przewlekłość postępowania, na żądanie skarżącego lub z urzędu sąd zaleca podjęcie przez sąd rozpoznający sprawę co do istoty albo przez prokuratora prowadzącego lub nadzorującego postępowanie przygotowawcze odpowiednich czynności w wyznaczonym terminie, chyba że wydanie zaleceń jest oczywiście zbędne. Zalecenia nie mogą wkraczać w zakres oceny faktycznej i prawnej sprawy. W okolicznościach badanej sprawy Sąd Najwyższy uznał za zasadne zalecenie Sądowi Apelacyjnemu w Katowicach wyznaczenia posiedzenia w terminie 3 miesięcy od daty zwrotu akt.

Z tych względów Sąd Najwyższy, na podstawie art. 12 ust. 2, 3 i 4 ustawy o skardze na przewlekłość postępowania, orzekł jak w sentencji.

Sąd Najwyższy na podstawie art. 102 ust. 1 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (tekst jedn. Dz.U. 2023, poz. 1144) w zw. z art. 8 ust. 2 i art. 17 ust. 1 ustawy o skardze na przewlekłość postępowania, zwolnił skarżącego od wniesienia opłaty od skargi na przewlekłość postępowania.

O wynagrodzeniu pełnomocnika reprezentującego skarżącego z urzędu w postępowaniu ze skargi na przewlekłość w postępowaniu Sąd Najwyższy orzekł na podstawie § 14 ust. 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (tekst jedn. Dz.U. 2023, poz. 1964) oraz § 2 pkt 1, § 4 ust. 1 i 3, § 23 ust. 4 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 14 maja 2024 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa albo jednostki samorządu terytorialnego kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (Dz.U. poz. 763).

Marek Dobrowolski Krzysztof Wiak Maria Szczepaniec

ZG

[ms]

